

ნანა გაფრინდაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

**„შუამავლების“ როლი ლიტერატურული
ურთიერთობების განვითარებაში**

NANA GAPRINDASHVILI

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

**THE ROLE OF “MEDIATORS” IN THE DEVELOPMENT
OF LITERARY RELATIONS**

Amongst the collective mediators of literary relations, the reference literature occupies a special place. In the four volumes of The Great Encyclopedia of Literary Heroes (Moscow, Terra, 2001) Georgian literature is represented by a single character, Avtandil. The publishers point out that their goal is not to portray only the main characters, but the characters, even secondary ones, who, continue to live forever in the reader's imagination.

Although Avtandil is not the protagonist of the epic, he is one of the main heroes who linger in the imagination of a tasteful, intelligent reader even after the book is closed. However, it cannot be claimed that Avtandil occupies a more important place than Taniel in the reader's consciousness.

The process of perception is individual. The reader of "The Knight in the Panther's Skin" may be most impressed by Fatman, a highly realistic and expressive artistic figure in the epic. However, in the case of such a respectable publication, we should not rely on the subjective perception of the ordinary reader. According to the tradition established in Georgia, which relies primarily on "The Knight in the Panther's Skin", when only one and the main characters of the poem is singled out, it is unconditionally Taniel.

The encyclopedia article contains several debatable views:

- "Avtandil differs from Taniel by his shrewd and sharp mind. While others bravely advance in the open struggle for justice...Avtandil achieves the same result, that is, the triumph of a just cause, but using diplomacy and cunningness."*

- "Oral traditions ... allow understanding this flourishing literature, of which only one epic about Avtandil remains."*

- "Avtandil embodies the perfect ideal of western Georgia in contrast to Taniel, who is the soul of the eastern part of this country."*

In terms of the development and circulation of literary relations, it is crucial to correctly position the exceptional works and characters in the world literary arena.

ლიტერატურული ურთიერთობების ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში უმნიშვნელოვანესია სოციალურ-პოლიტიკური, კულტურულ-ლიტერატურული, იდეურ-ესთეტიკური და სხვ. ფაქტორები. თუმცა, ადამიანური ფაქტორი, პიროვნების როლი და მნიშვნელობა განუზომლად დიდია, რადგან ლიტერატურულ ურთიერთობებს ქმნიან ადამიანები და მათი შედეგითაც თავადვე სარგებლობენ. იმ ფაქტორებს შორის, რომლებიც ხელს უწყობენ ლიტერატურათა შორის შემოქმედებითი კონტაქტების დამყარებას, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებათ ინდივიდუალურ და კოლექტიურ შუამავლებს. ინდივიდუალური შუამავლები არიან კონკრეტული პიროვნებები: მწერლები, მთარგმნელები, კრიტიკოსები, კულტურის მოღვაწეები, მოგზაურები და სხვ.; კოლექტიურ შუამავლებად კი გვევლინებიან როგორც ცალკეული ქვეყნები (იტალია, შვეიცარია, საფრანგეთი და სხვ.) და ქალაქები (ვენეცია, რომი, პარიზი, ლიონი და სხვ.), ისე აკადემიური დაწესებულებები, კვლევითი ინსტიტუტები, კოლეჯები, უნივერსიტეტები (ბოლონიის უნივერსიტეტი იტალიაში, პარიზის უნივერსიტეტი საფრანგეთში, ბერლინის უნივერსიტეტი გერმანიაში და სხვ.), რომლებიც, ერთი მხრივ, იკვლევენ ლიტერატურულ ურთიერთობებს, მეორე მხრივ, ასწავლიან და მათ პოპულარიზებას ეწევიან¹. აქვე საგანგებოდ უნდა აღვნიშნოთ, რომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება უცხოური სალიტერატურო ცხოვრების ქრონიკებს, სხვადასხვა ეროვნების მწერალთა ეპისტოლარულ მემკვიდრეობას და სხვ. ლიტერატურული ურთიერთობების ჩამოყალიბებაში ქმედით ფაქტორს წარმოადგენს მწერალთა პირადი ურთიერთო-

1 საქართველოში, მაგალითად, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, XX საუკუნის 80-იან წლებში, პროფ. ო. ბაქანიძის ხელმძღვანელობით, დაარსდა სპეციალური კათედრა, რომელიც ლიტერატურული ურთიერთობებისა და მხატვრული თარგმანის პრობლემებს სწავლობდა. უნივერსიტეტები, აკადემიები და სხვა სამეცნიერო ცენტრები ხელს უწყობდნენ სხვადასხვა ქვეყნის ლიტერატურულ-კულტურული ურთიერთობების სწავლასა და სწავლებას.

ბები, მათი პირადი წერილები, ლიტერატურაში შემორჩენილია ეპისტოლარული მიმოწერის უამრავი მაგალითი, რომლებიც საინტერესოა აღნიშნული თვალსაზრისით. ცალკე უნდა აღინიშნოს ცნობილი წიგნის მაღაზიების, ბიბლიოთეკების, საგამომცემლო სახლების, ლიტერატურული სალონების წვლილი ლიტერატურული ურთიერთობების განვითარებაში. სრულიად ბუნებრივი და ლოგიკურია, რომ უცხოეროვნული ლიტერატურის კვლევასა და პოპულარიზებაში ყოველთვის აქტიურადაა ჩართული შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობა, თავისი კონცეფციებითა და გამოკვლევებით.

ინდივიდუალურ და კოლექტიურ შუამავლებს შორის საკვლევი პრობლემის თვალსაზრისით განსაკუთრებით უნდა გამოვყოთ საცნობარო ლიტერატურის, ენციკლოპედიების, ლექსიკონების როლი. ზოგადად, ისინი კარგად წარმოაჩენენ ამა თუ იმ ქვეყანაში შექმნილ სოციო-კულტურულ, იდეურ-პოლიტიკურ თუ მხატვრულ-ესთეტიკურ ვითარებასა და მდგომარეობას და თვალსაჩინო მარკერები არიან ლიტერატურული ურთიერთობების ტენდენციებისა და ვითარების წარმოჩენის თვალსაზრისითაც.

სანიმუშოდ მოვიყვანთ საინტერესო ენციკლოპედიურ გამოცემას - „ლიტერატურული გმირების დიდი ენციკლოპედიის“ ოთხტომეული, რომელიც გამომცემლობა „ტერრამ“ გამოსცა მოსკოვში 2001 წელს. მსოფლიო ლიტერატურამ უამრავი მნიშვნელოვანი ნაწარმოები შექმნა, რომლებმაც განუზომლად დიდი კვალი დააჩნიეს კაცობრიობის კულტურულ ცხოვრებას, ადამიანთა სულს, ესთეტიკური გემოვნების ჩამოყალიბებას. ამ ნაწარმოებების მრავალი პერსონაჟი მკითხველს არასოდეს ავიწყდება და მასთან ერთად აგრძელებს ცხოვრებას მის მეხსიერებასა და აზროვნებაში. მეტიც, ხშირად ეს პერსონაჟები არა მხოლოდ მკითხველის ცნობიერებაში განაგრძობენ ცხოვრებას, არამედ ერთი ნაწარმოებიდან მეორეშიც გადადიან და იქ სრულიად ახალ ლიტერატურულ-ესთეტიკურ გარემოში იძენენ ახალ სულს და უკვე ამ ახალი ფორმითა და შინაარსით ახდენენ მკითხველზე ზემოქმედებას. ტრადიციული სიუჟეტე-

ბი და სახეები მოგზაურობენ არა მარტო დროსა და კულტურულ სივრცეებში, არამედ ხელოვნების ერთი დარგიდან მეორეშიც. ზოგი მათგანი ლიტერატურიდან გადადის ფერწერაში, მუსიკაში, თეატრში, კინოხელოვნებაში, ბალეტში, იქაც იძენს ახალ სიცოცხლეს და აგრძელებს ახალ მხატვრულ-ესთეტიკურ ცხოვრებას.

ასეთი სახეები თუ პერსონაჟები ლიტერატურათმცოდნეობაში განსხვავებული ტერმინებით მოიხსენიება: „მარადიული ტიპები“, „საუკუნოვანი სახეები“ და სხვ. ეს ტერმინები გვხვდება როგორც ლიტერატურათმცოდნეობაში, ისე ხელოვნების სხვა დარგებში. დღეს უფრო ხშირად გამოიყენება ტერმინი - ტრადიციული სიუჟეტები და სახეები. ისინი გადადიან რა ერთი ნაწარმოებიდან მეორეში, ქმნიან ლიტერატურული დისკურსის მთელ ინვარიანტულ არსენალს.

შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობა იკვლევს ლიტერატურასა და კულტურაში მარადიული სახეების ფუნქციონირების ისტორიასა და თავისებურებებს; ტრადიციული სიუჟეტებისა და სახეების, როგორც არქეტიპული ფენომენის, არსს, წარმოშობას; სემანტიკასა და კულტურულ ფუნქციას; მათი გავრცელების კულტურულ-გეოგრაფიულ არეალს; კულტურული საზღვრების გადალახვის თავისებურებებს; მიმართებებს სხვადასხვა ეროვნულ ლიტერატურასთან, ეპოქასთან, მიმდინარეობასთან. ამ საკითხების კვლევით დაინტერესებული იყო შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობა ათწლეულების წინ და ეს პრობლემები დღესაც მეტად აქტუალური და მიმზიდველია კომპარატივისტული კვლევებისათვის“ (გაფრინდაშვილი, 2012:65).

ზემოაღნიშნული „ლიტერატურული გმირების დიდი ენციკლოპედიის“ ოთხტომეულის გამომცემლები თავიანთ წინასიტყვაობაში აღნიშნავენ, რომ „ლიტერატურაში შექმნილი პერსონაჟების უსაზღვროდ დიდი სიმრავლიდან მხოლოდ ერთეულებს აქვთ ნამდვილად „ცოცხალი“ ნიშნები. ვიდრე მათ სიას განვსაზღვრავთ, აუცილებელია, არსებითად განვიხილოთ

გმირები, რომლებიც თავიანთი საკუთარი ცხოვრებითაც ცხოვრობენ და მაშინაც ჩვენთან რჩებიან, როცა წიგნს დავხურავთ ან თეატრს დავტოვებთ. ხდება ხოლმე, რომ მთავარი პერსონაჟი გულგრილს გვტოვებს, ხოლო „მეორე ცხოვრების პრივილეგია“ ებოძებათ მეორეხარისხოვან პერსონაჟებს და ეს იმ წესებითაა განსაზღვრული, რომლებიც ჩვენთვის ყოველთვის არ არის გასაგები. ეს გარემოება ხშირად განაპირობებს ენციკლოპედიის შემდგენელთა არჩევანს“ (ლიტერატურული... 2001:3).

ყველა კულტურულ სამყაროს თავისი ლიტერატურული პერსონაჟები ჰყავს, რომლებიც გარკვეულ ისტორიულ ეპოქაში წარმოიქმნება, მათი ერთი ნაწილი იმავე ეპოქაში რჩება და სხვა ეპოქის მკითხველის დაინტერესებას ვერ ახერხებს, შეიძლება მხოლოდ ლიტერატურათმცოდნეები და ლიტერატურის ისტორიის სპეციალისტები დააინტერესოს, ნაწილი ამ ნაწარმოებებისა და პერსონაჟებისა სხვა ეპოქების მკითხველსაც აინტერესებს, შედარებით მცირე ნაწილი კი ეპოქალური ნაწარმოებებია, რომლებიც არა მარტო სხვა ეპოქების, არამედ ხელოვნების სხვა დარგების წარმომადგენლებსაც ხიბლავთ და იზიდავთ და მსოფლიო ლიტერატურის ორგანული ნაწილი ხდება. ამ ნაწარმოებებს ეძლევათ „მეორე ცხოვრების პრივილეგია“, იწყებენ ახალ ცხოვრებას, მომდევნო ეპოქებში განიცდიან მრავალჯერად ტრანსფორმირებას, რაც, როგორც წესი, განპირობებულია ახალი ეპოქის ისტორიულ-სოციალური, კულტურულ-ესთეტიკური, იდეურ-ფილოსოფიური და სხვა სახის თავისებურებებით.

მარადიულ სახეებსა და პერსონაჟებს ახასიათებთ: მაღალმხატვრულობა, მაღალი სულიერება, ეპოქათა და ეროვნულ კულტურათა საზღვრების გადალახვის უნარი, შინაარსობრივი ტევადობა, აზრის, მნიშვნელობის უშრეტობა, მარადიული აქტუალობა, უნარი, შეუერთდნენ სახეების სხვა სისტემებს, წარმოჩნდნენ სხვა სიუჟეტებში (პოლივალენტურობა), შეცვლილ ვითარებაში ჩართვისას თავიანთი იდენტურობის შენარჩუნების უნარი, ხელოვნების სხვა დარგების ენაზე ადვილად გადა-

ტანის შესაძლებლობა, გავრცელების ფართო არეალი, საკუთარი ინტერპრეტაციული ტრადიციის არსებობა, ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ფუნქციონირების უნარი, მარკირებულობა და სხვ.

ქართველი პერსონაჟი, რომელიც მთელ მსოფლიოშია ცნობილი, მეფე აიეტის ასული მედეაა. მეტიც, მედეა მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ქალი პერსონაჟია. მისი სახე შთამბეჭდავად წარმოაჩინა როგორც ანტიკურმა, ისე ფრანგულმა, გერმანულმა და სხვ. ლიტერატურებმა. ქართული ლიტერატურის ნიმუშებიდან კი განსაკუთრებით უნდა გამოვყოთ ოთარ ჭილაძის ცნობილი რომანი „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“, ხოლო, რაც შეეხება ქართული ლიტერატურის ყველაზე ცნობილ პერსონაჟს, ლოგიკურია, იგი ყველაზე უფრო პოპულარულ და ცნობილ ქართულ ნაწარმოებში ვეძებოთ. ქართველებისათვის, ქართული ლიტერატურულ-კულტურული სამყაროსათვის ასეთი ნაწარმოები უდავოდ „ვეფხისტყაოსანია“, რომელიც სამართლიანადაა მიჩნეული „ეროვნული იდეალის სრულქმნილ განსახიერებად“ და „ერთმნიშვნელოვან გზაჯვარედინად კაცობრიობის ესთეტიკური განვითარების მრავალსაუკუნოვან გზაზე“ (ასათიანი (ელექტრონული რესურსი). ქართული ლიტერატურის ყველაზე ცნობილი პერსონაჟი ამ პოემის მთავარი მოქმედი გმირი ტარიელია, რომელიც განასახიერებს ხორცშესხმულ სიყვარულს.

„ლიტერატურული გმირების დიდ ენციკლოპედიას“ რომ დავუბრუნდეთ, ამ გამოცემაში ქართული ლიტერატურა ერთადერთი პერსონაჟით, ავთანდილითაა, წარმოდგენილი, რაც ერთგვარად მოულოდნელი გადანყვეტილებათა საქმეში ჩახედული მკითხველისათვის. ენციკლოპედიის გამომცემლები საგანგებოდ აღნიშნავენ, რომ მათი მიზანი მთავარი პერსონაჟების წარმოჩენა არ არის. მათ სურთ წარმოაჩინონ ის გმირები, თუნდაც მეორეხარისხოვანი, რომლებიც წიგნის წაკითხვის შემდეგ სამუდამოდ რჩებიან მკითხველთან და აგრძელებენ ცხოვრებას მის წარმოსახვაში.

ამ ლოგიკით თუ შევხედავთ, ავთანდილი, რასაკვირველია, პოემის მთავარი არა, მაგრამ ერთ-ერთი მთავარი მოქმედი გმირია, რომელიც გემოვნებიან და ინტელექტუალურ მკითხველს გულგრილს ვერ დატოვებს, თავს დაამახსოვრებს და წიგნის დახურვის შემდეგაც დარჩება მის წარმოსახვაში. თუმცა, ვერ ვიტყვით, რომ მკითხველის გულსა და ცნობიერებაში ის ტარიელზე უფრო მნიშვნელოვან ადგილს დაიკავებს. ენციკლოპედიის შემდგენლებს ავთანდილზე თავიანთი არჩევანი, ჩემი აზრით, უნდა შეეჩერებინათ იმ შემთხვევაში, თუ „ვეფხისტყაოსნის“ ორ პერსონაჟს დაუთმობდნენ ადგილსა და ყურადღებას. ამ შემთხვევაში გამოცემაში ავთანდილი ტარიელის შემდეგ უნდა მოხვედრილიყო.

ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ აღქმა ინდივიდუალურია, რომელიმე რეციფიენტზე „ვეფხისტყაოსნის“ გმირთაგან შეიძლება ყველაზე უფრო დიდი შთაბეჭდილება ფატმანმა მოახდინოს, ამ უაღრესად რეალისტურმა და ექსპრესიულმა მხატვრულმა სახემ; ვინმე შეიძლება ფარსადანის სახით აღფრთოვანდეს და მთელი ცხოვრება გაჰყვეს ეს აღფრთოვანება, მაგრამ ასეთი სოლიდური გამოცემის შემთხვევაში რიგითი მკითხველის სუბიექტურ, ინდივიდუალურ აღქმას ხომ ვერ დავყვრდნობით, რომელიც განპირობებული იქმება მრავალი ემოციურ-სუბიექტური ფაქტორით. ასეთ გამოცემებში, როგორც წესი, საყოველთაოდ მიღებული და გაზიარებული პოზიცია უნდა იყოს წარმოჩენილი. ქართულ ცნობიერებაში, ქართველთა ისტორიულ მეხსიერებაში, ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობაში დამკვიდრებული ტრადიციის მიხედვით კი (რაც, უპირველესად, თავად პოემას ეყრდნობა), თუ „ვეფხისტყაოსნის“ ერთი და მთავარი პერსონაჟი სახელდება, ეს უპირობოდ ტარიელია, თუ ორი - ტარიელი და ავთანდილი, ხოლო თუ სამი რაინდი - ტარიელი, ავთანდილი და ფრიდონი, რადგან, როგორც რუსთაველი ამბობს, „მათ სამთა გმირთა მნათობთა სჭირს ერთმანეთის მონება“ (რუსთაველი, 1992:12).

ვნახოთ, რა ინფორმაციას აწვდის საენციკლოპედიო სტატია მკითხველს. გამოცემა მიუთითებს, რომ „ავთანდილი პოე-

მის ერთ-ერთი მთავარი მოქმედი გმირია. პოემაში შექებულია სუვერენისა და მეგობრისადმი ერთგულება, უსაზღვრო ერთგულება საყვარელი ქალისადმი. მამაცი რაინდი ავთანდილი ტარიელისაგან განსხვავდება გამჭრიახი, მახვილი გონებით. სანამ სხვები მამაცად მიიწვევენ სამართლიანობისათვის ღია ბრძოლაში... ავთანდილი იმავე შედეგამდე მიდის, ანუ სამართლიანი საქმის ტრიუმფამდე, იყენებს რა დიპლომატიასა და ეშმაკობას, თუმცა უნამუსობას/სიმდაბლეს არ იკადრებს... ავლენს მოხეტიალე/მოგზაური რაინდის სულს, რომელიც თავისი ქალბატონის სიყვარულის გამო ჩადის ბრწყინვალე სამხედრო გმირობებს. ავთანდილი განსაკუთრებით პოპულარული იყო შუა საუკუნეებში. მისი სახე აგონებდათ იმ რაინდებს, რომლებიც გამოხატავდნენ წინაპრების დროის რაინდობის იდეალს, ახლა კი დაკარგულია ეს სიმამაცე. საქართველომ, რომელიც აგონიაში იყო თურქებსა და სპარსელებთან განუწყვეტელი ომების გამო, ავთანდილისადმი მიძღვნილ სიმღერებში შეიძინა რწმენა და იმედი, რაც აუცილებელი იყო ეროვნული სულის შესანარჩუნებლად. მაგრამ აზიატების მიერ მიყენებული ზიანის გამო დაიკარგა ქართული ლიტერატურის ძირითადი ნაწილი, მათ შორის ის ნაწარმოებები, რომლებიც მიემართებოდა „ვეფხისტყაოსანს“. ზეპირმა ტრადიციებმა და სახალხო სიმღერებმა მოგვცა საშუალება გაგვეგო ამ აყვავებული ლიტერატურის შესახებ, რომლისგანაც დარჩა მხოლოდ ერთადერთი პოემა ავთანდილზე, რომელმაც ჩვენამდე XVIII საუკუნის რედაქციით მოაღწია. ავთანდილი განასახიერებს დასავლეთ საქართველოს სრულყოფილ იდეალს ტარიელისაგან განსხვავებით, რომელიც ამ ქვეყნის აღმოსავლეთი ნაწილის სულს წარმოადგენს“ (ლიტერატურული... 2001:21).

ამ სტატიაში, ჩვენი აზრით, რამდენიმე საკამათო მოსაზრებაა გამოთქმული:

1. „მამაცი რაინდი ავთანდილი ტარიელისაგან განსხვავდება გამჭრიახი, მახვილი გონებით. სანამ სხვები მამაცად მიიწვევენ სამართლიანობისათვის ღია ბრძოლაში... ავთანდილი

იმავე შედეგამდე მიდის, ანუ სამართლიანი საქმის ტრიუმფამდე, იყენებს რა დიპლომატიასა და ეშმაკობას“.

ვფიქრობთ, არ არის კორექტული ამ ორი პერსონაჟის დაპირისპირება მახვილი გონებისა და გამჭრიახობის თვალსაზრისით. ტარიელმა ეს თვისება პოემის მრავალ ეპიზოდში დაადასტურა, ვფიქრობთ, იდეალური რაინდისათვის ისეთი თვისებების მიკუთვნება, როგორიც ეშმაკობაა, არ უნდა იყოს კორექტული, ავთანდილი მოხერხებულია და არა ეშმაკი. ხოლო, რაც შეეხება მოსაზრებას, რომ „სანამ სხვები მამაცად მიიწევენ სამართლიანობისათვის ღია ბრძოლაში... ავთანდილი იმავე შედეგამდე მიდის, ანუ სამართლიანი საქმის ტრიუმფამდე, იყენებს რა დიპლომატიასა და ეშმაკობას“, მისი გაბათილება ადვილად შეიძლება, თუ გავიხსენებთ სამთა თათბირსა და ქაჯეთის ციხის აღების ეპიზოდს, რომელშიც სწორედ ტარიელის მიერ შემუშავებულმა გონივრულმა და გაბედულმა გეგმამ მიიყვანა რაინდები საბოლოო გამარჯვებამდე, „ტრიუმფამდე“.

2. „ზეპირმა ტრადიციებმა და სახალხო სიმღერებმა მოგვცა საშუალება გაგვეგო ამ აყვავებული ლიტერატურის შესახებ, რომლისგანაც დარჩა მხოლოდ ერთადერთი პოემა ავთანდილზე, რომელმაც ჩვენამდე XVIII საუკუნის რედაქციით მოაღწია“.

სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, „ვეფხისტყაოსანში“ ავთანდილი მართლაც გამოდის ტარიელის მეორე მე. მათ საერთო მიზანი ამოძრავებთ: გაათავისუფლონ ნესტან-დარეჯანი. მაგრამ ავთანდილი, ასე ვთქვათ, ტარიელის გაუმჯობესებული ვარიანტია. როდესაც ტარიელი დეპრესიისაგან დაუძლურებულია და ვერ აგრძელებს სატრფოს ძებნას, ავთანდილი განაგრძობს მას, და ხდება „სხვატარიელი“, რეალურად უკეთესი ტარიელიც“ (ბეინენი. (ელექტრონული რესურსი, 2) თუმცა, ქართული ცნობიერებისათვის, ქართული ლიტერატურათმცოდნეობისათვის „ვეფხისტყაოსანი“ არის პოემა ტარიელზე, ან ტარიელსა და ავთანდილზე, ან სამივე რაინდზე.

1. რაც შეეხება მოსაზრებას, რომ „ავთანდილი განასახიერებს დასავლეთ საქართველოს სრულყოფილ იდეალს ტა-

რიელისაგან განსხვავებით, რომელიც ამ ქვეყნის აღმოსავლეთი ნაწილის სულს წარმოადგენს“, იგი თავის დროზე აკაკი წერეთელმა გამოთქვა. აკაკის აზრით, „ვეფხისტყაოსანში“ წარმოჩენილი ქვეყნები საქართველოს სხვადასხვა კუთხეა, რომლებსაც სახელები აქვთ გადარქმეული. შესაბამისად, პოემის პერსონაჟებიც და ხალხიც ქართველია. ტარიელი წარმოშობით ამერიდან, ანუ აღმოსავლეთ საქართველოდანაა, ავთანდილი იმერიდან, ანუ დასავლეთ საქართველოდან, ხოლო ფრიდონი შავი ზღვისპირელი ქართველია (წერეთელი, 1898:11-31).

აკაკი ამ პოზიციის გამო მკაცრად გააკრიტიკეს მისმა თანამედროვეებმა, მათ შორის ილია ჭავჭავაძემ. მისი თქმით, აკაკიმ „ვიწრო ფარგლებში მოამწყვდია“ დიდებული ქართული პოემის მნიშვნელობა, ილიას აზრით, რუსთაველის პერსონაჟები „ზოგადი ადამიანების ტიპები“ არიან და არა რომელიმე „ქართლელი, კახელი, პეტრე, ივანე“ (ჭავჭავაძე, 1927:183-198). აკაკის ეს მოსაზრება არც თანამედროვე სამეცნიერო საზოგადოების მიერ არის გაზიარებული.

ამრიგად, ლიტერატურული ურთიერთობების განვითარებისა და ტირაჟირების თვალსაზრისით მეტად მნიშვნელოვანია, როგორ და რამდენად სწორი მხატვრულ-ესთეტიკური და ისტორიულ-ლიტერატურული პოზიციებიდან ახდენენ ე.წ. კოლექტიური შუამავლები მარადიული მხატვრული სახეების, იმ გამორჩეული ნაწარმოებებისა და პერსონაჟების პოზიციონირებას მსოფლიო სალიტერატურო ასპარეზზე, რომლებიც ყველა კულტურულ სამყაროს ჰყავს და რომლითაც თავიანთი წვლილი შეაქვთ მსოფლიო ლიტერატურაში. ქართული ლიტერატურისათვის ასეთი ნაწარმოები „ვეფხისტყაოსანია“ და მისი სწორი ინტერპრეტაცია და წარმოჩენა თანამედროვეობის აქტუალური პრობლემაა.

ლიტერატურა

ასათიანი გ., „ვეფხისტყაოსანი“ და ქართული კლასიკური პოეტიკა.

<http://www.biblioteka.litklubi.ge/view-nawarmoebi.php?id=15159>.

ბეინენი ბ., შოთა რუსთაველის მეგობრობის თეორია. <http://kartvelologi.tsu.ge/public/ge/arqive/14/4>.

გაფრინდაშვილი ნ. 2012, შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობის თეორიული საფუძვლები. თბილისი.

ლიტერატურული... 2001, ლიტერატურული გმირების დიდი ენციკლოპედია, ოთხ ტომად, ნ. ტრაუბერგის რედაქციით. ტ. I. ტერრა-კნიჟნი კლუბი, 2001. -368 გვ. (რუსულ ენაზე).

რუსთაველი შოთა, 1992, „ვეფხისტყაოსანი“. თბილისი. განათლება, 1992, -567.

წერეთელი ა. 1898, სამი ლექცია ვეფხისტყაოსანზე, კრებული, V. 1898: 11-31.

ჭავჭავაძე ი. 1927, აკაკი წერეთელი და მისი ვეფხისტყაოსანი, იღია ჭავჭავაძის ნაწეხების კრებული, IV. თბილისი. 1927: 183-198.